

CONTRAPOSAR SECTOR PÚBLIC I PRIVAT UN EXERCICI QUE ARA JA NO TÉ SENTIT

Tot això, qui ho paga?

Ferran Sáez / Escriptor i professor a la URL

Aquesta és la pregunta que va fer el mestre Josep Pla en veure per primer cop una panoràmica nocturna de la ciutat de Nova York l'any 1954, amb l'*sky line* fastuosament il·luminat, com si fos el decorat d'una superproducció cinematogràfica. Podia semblar una sortida de to, una murrieria de pagesot, o potser el pitjor anticlímax de tota la història de la literatura catalana; però, en realitat, la pregunta contenia una enorme càrrega de profunditat: feia referència a la mateixa naturalesa del sistema capitalista. Efectivament, tot allò ho pagava -i encara ho paga- algú. Hi ha ben poques coses que surtin de franc. Potser l'aire, i encara. La sanitat i l'educació públiques són gratuïtes, però això no vol dir que no costin res. Els metges i els mestres cobren, naturalment, i un quiròfan o una aula d'informàtica costen un ull de la cara. La sanitat i l'educació públiques no són exactament gratuïtes, doncs. No les paga l'Estat, com pensen alguns, sinó que es limita a gestionar-les (en el millor dels casos, esclar).

ELS ESTATS IMPRIMEIXEN BITLLETS, però no poden crear el seu valor real per art de màgia. La sanitat i l'educació públiques tampoc les paguen "els ciutadans", entesos com una abstracció metafísica. Que jo sàpiga, el meu fill de vuit anys no paga res de res, com tampoc

no ho fan els milions de persones que, per diferents raons, no contribueixen al pot comú. Totes aquestes coses tampoc no les fan possibles les persones que simplement paguen impostos; aquest és un altre equívoc important. Si jo pago 10 euros d'impostos però en consumeixo 15 en forma de serveis, en realitat me n'estic emportant cinc, que és una cosa ben diferent. Fa de mal dir, però és així. Tot això -i aquí arribem al fons de la qüestió- ho paguem els qui aportem més que el que consumim. Això val tant en l'àmbit individual com en el col·lectiu. En cas contrari, no quadrarien els números ni rutllaria el sistema, que és una maquinària imperfecta, però maquinària al cap i a la fi.

LES CIRCUMSTÀNCIES DEMOGRÀFIQUES de la majoria de societats europees fan que el segment de la població a què acabem d'al·ludir, el que mou la màquina, sigui cada cop més preocupantment reduït. I això no és una mena de retret, ans al contrari. No es tracta d'una qüestió de culpables i no culpables en relació a la focalització de la càrrega impositiva, sinó d'un tema que cal plantejar d'una altra manera. La meva generació, que és la del *baby boom* dels anys seixanta, es jubilarà entre el 2025 i el 2035, aproximadament. En aquell moment, la broma l'haurà de pagar -quines coses té el destí!- la generació potser més exígua de la història d'Occident, en què es van donar molts casos de creixement demogràfic negatiu durant força anys. Entre finals dels anys vuitanta i començaments dels noranta del segle passat no naixien nens. I són justament aquests nens que no van néixer els que m'hauran de pagar la pensió... Podem fer veure que aquest problema no existeix, esclar, apel·lant al Pacte de Toledo. Per desgràcia, els pactes, fins i tot si es fan entre cavallers, no poden contradir els rudiments de l'aritmètica. Sense ser catastrofistes, cal admetre, doncs, que hi ha una amenaça que gravita sobre tota una generació.

A CAUSA D'UN CONEGUT RESSORT MENTAL, aquest tipus de qüestions tendeixen a ideologitzar-se automàticament. "Aquest és un liberal furibund!", dirà un. "I vostè un socialdemòcrata tronat!", replicarà un altre. Convindria començar a desenganxar etiquetes innecessàries, en aquest àmbit i en d'altres. Fa poques setmanes la Fundació Rafael Campalans, vinculada al PSC i que dirigeix l'Albert Aixalà, va publicar un paper rigorós i interessantíssim sobre educació de Jaap Dronkers (me'n vaig assabentar gràcies a un post de l'amic Gregorio Luri, autor d'un llibre sobre el tema que ja és tota una referència). Des d'una perspectiva gens suspecta de conservadorisme, Dronkers fa, per exemple, una defensa de l'escola privada... en nom de la promoció social de les classes menys afavorides. I arriba a afegir, fins i tot, que "el monopoli socialdemòcrata en el funcionament de les escoles va desembocar a la llarga en una gestió oligàrquica, més encaparrada a mantenir la seva posició de poder que a procurar el benestar de les escoles que se'ls havien confiat".

AQUEST ÉS NOMÉS UN EXEMPLE -ben significatiu, això sí- que certes cantarelles fàcils i plenes de llocs comuns desgastats comencen a fer figa. La contraposició estricta entre el sector públic i el privat -en els àmbits d'educació, de sanitat o del que sigui- tenia sentit fins fa uns anys. Ara ja no en té gaire, o potser gens. L'esfera pública i la privada tendeixen a fer-se complementàries, no pas antagòniques, i en això hi poden estar d'acord un liberal i un socialdemòcrata (sempre que no estiguin emmanillats intel·lectualment pels seus respectius

dogmes sagrats, esclar). El paradigma del passat és, posem per cas, Hunosa, una empresa estatal creada pel franquisme l'any 1967 que no ha obtingut mai cap benefici econòmic real; el paradigma del futur és Google, una empresa privada que fa un servei públic -sí, públic- a nivell mundial sense que això li costi un ral a l'usuari. La diferència és important, oi? La pregunta que es feia fa mig segle el mestre Pla és ben lícita: tot això, qui ho paga? Tenim dret a fer-nos-la de nou quan algun espavilat ens vulgui vendre ineficàcia en nom d'idees altisonants.